

СТАНОВИЩЕ

от доцент д-р Камелия Вунова – Нарлева

Висше Военноморско училище „Н. Й. Вапцаров”

професионалното направление 3.7 „Администрация и управление”,

член на научно жури за присъждане на образователна и научна степен „доктор”, професионално направление 3.7 „Администрация и управление“, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство“,

Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“

Автор на дисертационния труд: Елхам Марее

Научен ръководител: доц. д-р Иво Стамболийски

Тема на дисертационния труд: „Влияние на автономията и самоуправлението в училищата върху ефикасността на директорите“

Настоящото становище е изготвено въз основа на Заповед на Ректора на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ № 534 / гр. Варна, 04. 09. 2024 г. и в съответствие със Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото приложение (ППЗРАСРБ) и Наредбата за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ и научна степен „доктор на науките“ на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“.

1. Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационното изследване на г-жа Елхам Марее на тема: „Влияние на автономията и самоуправлението в училищата върху ефикасността на директорите“ е задълбочен в теоретичен аспект дисертационен труд с доказан практически резултат. Приложените многоаспектни научни подходи от автора (качествени и количествени), както и емпиричното изследване по темата, са благоприятна предпоставка към създаването на работещ модел за насърчаване на самоефикасността на директорите в образователния сектор.

В структурно отношение, дисертационният труд е разработен в съответствие с разпоредбите на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ. Състои се от въведение, изложение в четири глави, заключение, богат набор от 240 литературни източници и приложения. В дисертационния труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор” са открити авторската позиция, практическата приложимост на направените предложения и приносите на изследователката, в областите, по които работи. Те се базират на съвременни и значими теоретични и емпирични анализи в сферите на актуалните предизвикателства на времето – нормативната база в образованието, автономията, самоуправлението, ефикасността на директорите, образователната среда и пр.

Първа глава на дисертационния труд предоставя цялостен преглед на съответните теоретични източници. Идентифицирани са основни теми, които са от изключителна важност в контекста на изследването – нормативната уредба, която регулира образователния процес в средното училище в Израел, ролята на ръководителя, взаимодействията със средата. Прави силно впечатление познанието на автора по иновативни въпроси като етичното лидерство, културните аспекти на образователния процес, както и вниманието върху учениците със специални образователни потребности.

Във втора глава са разгледани модели на взаимодействието между училището, семейството и директора като фактор (медиатор) за решаване на педагогическите и управленските проблеми. Важна е ролята на изследваните три научни теории, със силен приносен ефект при разбиране на ролята на училищните ръководители за формиране на съвременни образователни екосистеми.

В трета глава на изложението е представен теоретичен модел, който да ръководи дейностите на директорите на средни училища, и който да е със съществено значение за ефективното управление на училището и успеха на учениците. Тази цел е постигната като са представени международни гледни точки към самоуправлението и автономията в страни като Великобритания, Унгария, Австралия, Япония, Канада и САЩ. Този опит е важен, но приносният ефект на това проучване би бил по-значим и по-мотивиран, ако са обобщени в разработката силните и слабите страни на всяка една от представените образователни системи. При формиране на изследователския модел, в заключението на тази част, са взети под внимание ключови променливи като лидерство, взаимодействия, мотивация, фокус на контрол, но отсъства жизненоважни компетентности в модерния свят – предприемачеството и креативността.

Последната глава поставя акцент върху емпиричното проучване и последващите анализи. Въз основа на регресионни модели се доказва, че автономията, осигурена от прилагането на самоуправлението, оказва положително въздействие върху самооценката на директорите, което потвърждава хипотезата, формулирана в началото на изследването.

2. Приносни аспекти на дисертационния труд

В дисертационния труд се открояват редица приносни аспекти, *от които три с особена важност. Първият* е свързан с актуалността на темата. Сферата на образованието непрекъснато се развива в резултат на влиянието на външни и вътрешни фактори. Важна тема е и на необходимостта от реформи, съответстващи на актуалните разбирания за семейството, на новото поколение ученици и на ролята на глобалните/регионалните съвременни общества.

Вторият приносен момент е свързан с методическите основи за изследване. Изведеният концептуален модел и получените резултати от направените множество изследвания проектират изграждането на унифицирана методическа основа - научна новост - за изучаване и анализ на ролята на съвременния образователен ръководител в новите условия на средата – автономност, ефикасност и взаимодействия.

Третият аспект кореспондира с практическата ползност на дисертационния труд. Дисертационното изследване категорично доказва, че автономията, предоставена на ръководителите чрез прилагането на самоуправление, повишава тяхната самоефективност, като насърчава засиленото чувство за ангажираност и отговорност към техните училища и постижения. Този принос би могъл да бъде тестван и приложен в различни образователни практики по света за повишаване на мотивацията и на постиженията в образователната среда.

Посочените приноси са лично дело на автора. В обобщен вид, те представляват теоретични и практико - приложни решения на важни за всяко едно общество проблеми с отражение към развитието на знанието, на новите поколения, на човешкия интелект и на глобалното общество.

3. Препоръки за бъдещи научни изследвания

Бъдещите изследвания на автора - г-жа Елхам Марее могат да бъдат съобразени и усъвършенствани със следните препоръки и критични въпроси от теоретичен и приложен характер:

- С особена важност в теоретичен аспект е да открият ролите на предприемаческото управление и иновациите за самоуправлението и ефикасността в образователната система. В съвременния свят е необходим нов начин на мислене, в който изключително значение придобиват използването на иновативни технологии, творчеството и креативното мислене. Тези показатели биха могли да бъдат „имплементирани“ в последващи изследователски модели.
- От съществено значение за развитие на теорията и на практиката по темата е да се анализират допълнителни фактори, особено на външната среда, които имат влияние върху ефикасността на образователните ръководители. Така

например, бъдещи емпирични анализи биха могли да представят регресионни зависимости на показателите ефикасност на ръководителя и размер/големина на училището. Подобен анализ би позволил подробно изучаване на натоварването, умората и стреса в управлението.

- В бъдещ план, разработеният изследователски модел и последващите алгоритми биха могли да се приложат с иновативна теория и със силен приносен ефект към управлението в последващи образователни степени. В заключение, приносните аспекти на дисертацията могат да бъдат адаптирани и в други държави и образователни системи със стремеж към автономия, самоуправление и ефикасност.

Заключение:

Като отчитам изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото приложение (ППЗРАСРБ) и Наредбата за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ и научна степен „доктор на науките“ на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, смятам, че дисертационният труд на г-жа Елхам Марее на тема: „Влияние на автономията и самоуправлението в училищата върху ефикасността на директорите“ съдържа теоретични и приложни приноси, които отговарят категорично за придобиване на научна степен „доктор“ по професионално направление 3.7 „Администрация и управление“, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство“.

20.09. 2024.

Варна

Подпис:

(Доцент д-р Камелия Вунова -Нарлева)